

NOWELIZACJA USTAWY O SYSTEMIE OŚWIATY W PIGUŁCE

1. Zapewnienie lepszego dostępu do edukacji najmłodszych dzieci przez obniżenie wieku rozpoczynania obowiązku szkolnego do wieku lat 6, umożliwiające wykorzystanie potencjału systemu szkolnego dla wyrównywania szans

Ustawa wprowadza od 1 września 2012 r. obowiązek szkolny dla dzieci sześciolatków. W trzyletnim okresie pilotażowym (tj. w latach szkolnych 2009/2010, 2010/2011 i 2011/2012) poprzedzającym wprowadzenie tego obowiązku, decyzje o rozpoczęciu edukacji dziecka w wieku lat sześciu podejmuje rodzice i dyrektor szkoły. Warunkiem przyjęcia dziecka do szkoły w tym okresie będzie posiadanie przez szkołę odpowiednich warunków organizacyjnych a także wcześniejsze objęcie dziecka wychowaniem przedszkolnym w roku poprzedzającym rozpoczęcie nauki w szkole. Jeśli dziecko nie chodziło do przedszkola, wymagana będzie opinia poradni psychologiczno-pedagogicznej, dotycząca możliwości rozpoczęcia spełniania obowiązku szkolnego przez dziecko 6-letnie. Minister Edukacji Narodowej został zobowiązany, w trzyletnim okresie pilotażowym, do przedstawienia Sejmowi raz w roku stanu przygotowań polskiego systemu do przyjęcia sześciolatków.

2. Upowszechnianie edukacji przedszkolnej

Zgodnie z proponowaną nowelizacją, od 1 września 2009 roku dzieci pięcioletnie będą miały prawo do rocznego przygotowania przedszkolnego. Natomiast od 1 września 2011 roku wprowadzony zostanie obowiązek rocznego przygotowania przedszkolnego dla dzieci pięcioletnich. Również od 1 września 2009 roku w przedszkolach i w innych formach wychowania przedszkolnego zaczną obowiązywać nowe programy, znacznie lepiej niż obecnie dostosowane do indywidualnych potrzeb każdego dziecka. Jednostki samorządu terytorialnego, dla których zapewnienie warunków realizacji przygotowania przedszkolnego jest zadaniem własnym, od 1 września 2009 nie będą mogły odmówić przyjęcia dziecka pięcioletniego do przedszkola lub oddziału przedszkolnego w szkole podstawowej.

3. Przekazywanie szkół osobom fizycznym lub osobom prawnym niebędącym jednostkami samorządu terytorialnego

Proponowane w ustawie zmiany pozwolą JST na przekazanie szkoły lub placówki do prowadzenia innemu podmiotowi z ominięciem procesu likwidacyjnego. Samorząd będzie mógł przekazać szkołę lub placówkę, jeżeli:

1. uczy się w niej nie więcej niż 70 uczniów;
2. powiadomi 6 miesięcy wcześniej pracowników szkoły lub placówki;
3. uzyska zgodę (pozytywną opinię) kuratora oświaty na przekazanie.

Przekazanie szkoły będzie się odbywać na następujących warunkach:

1. szkoła pozostanie placówką publiczną, bezpłatną dla ucznia i ogólnie dostępną;
2. rada JST podejmie uchwałę o przekazaniu szkoły;

3. zostanie zawarta umowa pomiędzy JST a podmiotem przejmującym szkołę (osoba fizyczna lub prawna), określająca:
  - obwód szkoły lub warunki przyjmowania uczniów,
  - warunki korzystania z mienia przejętej szkoły lub placówki,
  - tryb kontroli przestrzegania umowy,
  - warunki i tryb rozwiązania umowy za wypowiedzeniem.

Nowelizacja ustawy przyniesie w tym zakresie następujące korzyści:

1. uniknięcie procesu likwidacji szkoły i ochrona miejsc pracy dla nauczycieli;
2. płynne przekazanie szkoły – mniej konfliktów;
3. zakaz likwidacji szkoły przez nowy organ prowadzący;
4. obowiązek ponownego przejścia szkoły przez samorząd, jeżeli nowy organ prowadzący nie będzie mógł jej dalej prowadzić;
5. nadzór nad jakością nauczania pozostanie w rękach kuratora oświaty, a właścicielem majątku szkoły nadal będzie samorząd;
6. dotację na każdego ucznia z budżetu samorządu szkoła otrzyma od dnia jej przejścia (szkoły powoływane, w następstwie likwidacji, otrzymywały dotację dopiero od 1 stycznia, a nie od momentu rozpoczęcia działalności), co zapobiegnie brakom środków na wynagrodzenia dla nauczycieli od września do grudnia.

4. Wzmocnienie nadzoru i ograniczenie biurokracji szkolnej

Ustawa ma na celu doprecyzowanie podziału obowiązków między jednostkami samorządu terytorialnego a kuratorami. Wprowadzone zmiany pozwolą kuratorom oświaty skoncentrować się na najważniejszym zadaniu – nadzorze nad jakością kształcenia. Dotyczą one między innymi rezygnacji z opiniowania arkuszy organizacyjnych szkoły przez kuratora oświaty.

Kurator oświaty nie będzie musiał opiniować planów pracy placówek doskonalenia nauczycieli, projektów sieci szkół, połączenia szkół w zespół z wyjątkiem łączenia szkoły podstawowej z gimnazjum. Będzie potrzeba zasięgnięcia opinii kuratora oświaty w przypadku likwidacji szkoły.

Zmienia się skład komisji konkursowej, wybierającej dyrektora szkoły. Po wejściu ustawy w życie w skład komisji będzie mniej liczny. Zasadą będzie, że większość w komisji będą miały organy odpowiedzialne za jakość pracy szkoły, czyli przedstawiciele samorządu i nadzoru pedagogicznego. Zmodyfikowano przepisy dotyczące powoływania na stanowisko dyrektora szkoły osoby niebędącej nauczycielem. Przepis ten jest szczególnie ważny w przypadku szkół artystycznych (wybitny artysta chce podjąć się kierowania szkołą, ale nie ma uprawnień pedagogicznych) lub w przypadku szkoły zawodowej lub technikum (inżynier niebędący nauczycielem). Projekt zakłada, że samorząd będzie mógł powierzyć pełnienie funkcji dyrektora szkoły osobie niebędącej nauczycielem po zasięgnięciu opinii kuratora oświaty. Jest potrzeba wypowiedzenia się kuratora w sytuacji, gdy organ prowadzący podejmuje decyzję o natychmiastowym odwołaniu dyrektora szkoły.

5. Przejrzystość systemu dotowania przez jednostki samorządu terytorialnego szkół publicznych i niepublicznych

W związku z wynikami kontroli NIK zaprojektowane zmiany mają na celu wprowadzenie mechanizmów umożliwiających weryfikację wydatkowania dotacji przyznanych przez właściwe jednostki samorządu terytorialnego szkołom i placówkom publicznym, prowadzonym przez osoby fizyczne i osoby prawne - inne niż jednostki samorządu terytorialnego oraz szkołom i placówkom niepublicznym prowadzonym przez osoby prawne i fizyczne.

Projekt zakłada, że właściwe wykorzystanie dotacji zostanie zapewnione poprzez: określenie przeznaczenia otrzymywanych dotacji, umożliwienie organom dotującym kontrolowania prawidłowości wykorzystania dotacji przyznanych z ich budżetów, w tym zapewnienie osobom upoważnionym do przeprowadzenia kontroli prawa wstępu do szkół i placówek oraz wglądu do prowadzonej przez nie dokumentacji organizacyjnej, finansowej i dokumentacji przebiegu nauczania. Ustalanie trybu i zakresu kontroli wykorzystania dotacji będzie należało do kompetencji organu stanowiącego jednostki samorządu terytorialnego.

6. Otwarcie polskiego systemu edukacji na świat poprzez stworzenie możliwości tworzenia oddziałów międzynarodowych

Projektowane zmiany dotyczą możliwości tworzenia w szkołach publicznych i niepublicznych oddziałów międzynarodowych, w których nauczanie będzie zgodnie z programem nauczania ustalonym przez zagraniczną instytucję edukacyjną.

Uczniowie uczęszczający do oddziałów międzynarodowych będą realizować obowiązek szkolny i obowiązek nauki. Uczniowie oddziału międzynarodowego, będący obywatelami polskimi, będą mieli obowiązek nauki języka polskiego oraz historii i geografii Polski zgodnie z polską podstawą programową kształcenia ogólnego. Uczniom oddziału międzynarodowego niebędącym obywatelami polskimi szkoła zapewnia naukę języka polskiego jako języka obcego.

Uczniowie uczęszczający do takich oddziałów będą mieli możliwość przejścia na każdym etapie kształcenia do polskiego systemu edukacji, co, między innymi, będzie gwarantowane koniecznością przystąpienia do sprawdzianu w szkole podstawowej i do egzaminu gimnazjalnego. Nadzór pedagogiczny nad szkołą prowadzącą oddziały międzynarodowe pozostaje w kompetencjach właściwego kuratora oświaty. Organy prowadzące szkoły z oddziałami międzynarodowymi nie otrzymają z tego tytułu większych środków w ramach części oświatowej subwencji ogólnej lub dotacji.

Aby utworzyć oddział międzynarodowy, organ prowadzący szkołę będzie musiał wystąpić o zezwolenie Ministra Edukacji Narodowej. Zezwolenie takie będzie wydane, jeżeli m. in. kurator w opinii potwierdzi, że szkoła dysponuje odpowiednimi zasobami finansowymi oraz odpowiednią kadrą, a szkoła dostarczy zgodę zagranicznej instytucji edukacyjnej na przystąpienie do jej programu.

7. Cudzoziemcy w polskim systemie oświaty

W grudniu 2007 r. Rada Europejska podkreśliła potrzebę opracowania kompleksowej europejskiej polityki migracyjnej. Według danych międzynarodowych i krajowych, wiele dzieci imigrantów w Unii Europejskiej cierpi z powodu nierównego, w porównaniu z ich kolegami pochodzącymi z kraju goszczącego, dostępu do edukacji. Dzieci ze środowisk migracyjnych częściej przerywają naukę i rzadziej rozpoczynają studia wyższe.

Dlatego MEN zaproponowało rozwiązania ułatwiające integrację dzieci imigrantów w środowisku szkolnym i w dalszej kolejności w społeczeństwie. Cel taki ma spełnić zatrudnianie asystentów nauczycieli, władających językiem uczących się cudzoziemców. Będą oni wspomagać dzieci obcojęzyczne w integracji ze środowiskiem szkolnym, ale również nauczycieli mających takie dziecko w oddziale liczącym kilkunastu lub ponad dwudziestu uczniów. Uczniom oddziału międzynarodowego niebędącym obywatelami polskimi szkoła zapewnia naukę języka polskiego jako języka obcego.

Proponowana zmiana w zakresie zwolnienia z opłat za naukę na poziomie ponadgimnazjalnym osób niebędących obywatelami polskimi, pochodzących głównie z krajów spoza Unii Europejskiej, rozszerzy krąg osób uprawnionych do korzystania z bezpłatnej nauki i opieki w szkołach ponadgimnazjalnych.

8. Nauczanie domowe

Wprowadzone w ustawie zmiany były postulowane przez Rzecznika Praw Obywatelskich. Pozwalają one na spełnianie rocznego obowiązkowego przygotowania przedszkolnego, obowiązku szkolnego i obowiązku nauki poza szkołą lub przedszkolem. Zezwolenie na nauczanie domowe rodzice uzyskują po zasięgnięciu opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej. Efekty kształcenia domowego będzie sprawdzał dyrektor szkoły podczas egzaminów klasyfikacyjnych. Egzaminy te będą przeprowadzane raz w roku. Dziecko uczone w domu będzie realizowało tę samą podstawę programową co dzieci uczące się w szkole.

9. Dopuszczanie do użytku programów nauczania, podręczników i środków dydaktycznych

Podstawowym dokumentem określającym zakres treści nauczania, umiejętności oraz wymagań jest podstawa programowa. Na jej bazie tworzone są programy nauczania, przygotowywane zewnętrzne egzaminy, a także podręczniki. Wybór programu i podręcznika, a także stosowanych środków dydaktycznych należy do nauczyciela. Dokonanie wyboru programu nauczania w żaden sposób nie zdejmuje z nauczyciela odpowiedzialności za realizację podstawy programowej.

Wybrane lub opracowane przez nauczycieli programy będzie dopuszczał do użytku szkolnego w danej szkole jej dyrektor. Będzie on odpowiedzialny za uwzględnienie w szkolnym zestawie programów nauczania całości podstawy programowej dla danego etapu edukacyjnego i podanie do wiadomości publicznej wykazu wybranych podręczników w terminie do 15 czerwca danego roku.

Liczba i różnorodność środków dydaktycznych, które mogą być używane w procesie nauczania powoduje, że zalecenie wszystkich z nich do użytku szkolnego przez ministra jest niemożliwe i niecelowe. Z powyższych względów w nowelizacji ustawy uchylono upoważnienia dla ministra do określenia w drodze rozporządzenia warunków i trybu zalecania do użytku szkolnego środków dydaktycznych.

Proponowane zmiany zwiększą odpowiedzialność nauczyciela i dyrektora szkoły za jakość nauczania. Aby pomóc dyrektorom szkół w procesie dopuszczania programów nauczania i wychowania przedszkolnego Minister Edukacji Narodowej w drodze rozporządzenia określi szczegółowe warunki i tryb dopuszczania programów do użytku w szkole.

10. Wprowadzenie definicji niepełnosprawności sprzężonych

Według proponowanych zmian przez niepełnosprawności sprzężone należy rozumieć występowanie u dziecka niesłyszącego lub słabo słyszącego, niewidomego lub słabo widzącego, z niesprawnością ruchową, z upośledzeniem umysłowym albo autyzmem, co najmniej jeszcze jednej z wymienionych niepełnosprawności. Wprowadzenie definicji ustawowej pozwoli uporządkować kwestie wydawania orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego oraz dokładne naliczanie kwot części oświatowej subwencji ogólnej dla uczniów niepełnosprawnych (NIK w 2007 roku wykazała istniejące w tej dziedzinie nieprawidłowości).

11. Zatrudnienie osób do kształcenia zawodowego

W obecnym stanie prawnym osoba, niebędąca nauczycielem, a ucząca w szkole, miała wynagrodzenie ograniczone do poziomu wynagrodzenia nauczyciela kontraktowego. Ponadto, aby zatrudnić taką osobę, dyrektor szkoły musiał uzyskać zgodę kuratora. Proponowane zapisy pozwalają ustalić poziom wynagrodzenia dla takich osób na poziomie nie wyższym niż wynagrodzenie nauczyciela dyplomowanego. Te zmiany są szczególnie ważne dla szkół zawodowych i artystycznych, gdzie zatrudnia się specjalistów wysokiej klasy, którzy nie posiadają przygotowania pedagogicznego.

12. Dostęp do Internetu w szkołach

Nowelizacja ustawy nakłada na dyrektorów szkół obowiązek podejmowania działań zabezpieczających uczniów korzystających z Internetu przed dostępem do treści, które mogą stanowić zagrożenie dla prawidłowego rozwoju dzieci i młodzieży. Szkoła ma obowiązek między innymi instalować i aktualizować programy chroniące uczniów przed treściami niepożądanymi.